№ 12 Յունվարի 26 (Փետրվարի 7) 1882 Յունվարի 26 (Փետրվարի 7) № 12

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Ղզլարից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա: Նամակ Թիւրքիայից:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Էջմիածնի ճեմարանի տեսչութեան յայտարարութեան առիթով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼԱՐԻՑ

—

Յունվարի 4-ին

Հաղորդում եմ մի լուր, որը լաւ է նկարագրում մեր կլուբի անդամներին: Ղզլարում, ինչպէս և ուրիշ քաղաքներում, կայ բարեգործական ընկերութիւն, որը հիմնվեց օկրուժնոյ նաչալնիկ Վօզարսկու և մի քանի եռանդոտ երիտասարդների շնորհիւ: Այս ընկերութիւնը, ժողովրդի անտարբերութիւնից, ծաղկած դրութեան մէջ չէ. ուստի անդամները ցանկանալով փոքր ի շատէ նիւթական օգուտ տալ ընկերութեանը, վճռեցին մի մանկական պարահանդէս և բազար շինել, և որովհետև մի յարմար բնակարան չը գտան դրա համար, ուստի խնդրեցին տեղիս կլուբի անդամներից որ մի գիշեր տան կլուբի բնակարանը: Ի հարկէ, ինչ խօսք կայ, որ կլուբի անդամները ուրախութեամբ կառաջարկէին 365 գիշերից մի գիշեր իրանց բնակարանը աղքատների օգտի համար, այսպէս էին կարծում ընկերութեան անդամները և իրաւունք ունէին կարծել, որովհետև կլուբի անդամները քաղաքի հարուստ դասակարգ են կազմում, որոնք գլխաւորապէս պէտք է օգնեն աղքատներին, բայց որքան մեծ էր ընկերութեան անդամների զարմանքը, երբ ստացան կլուբի անդամների ընդհանուր ժողովի վճիռը, որտեղ նրանք առաջարկում են բնակարանի մի մասը. յետոյ թոյլ են տալիս որ կլուբի ամէն մի անդամ իրաւունք ունենայ այն գիշեր մտնել առանց մի վարձի, մինչդեռ բարեգործական ընկերութիւնը գլխաւորապէս յոյսը դրել էր մուտքի վարձի վրա: Ինչ մեծ պատիւ է բերում կլուբի անդամներին այս վճիռը. մինթէ նրանցից կը գտնվի մի մարդ, որը կը վստահանայ անվարձ մտնել աղքատաց օգտի համար շինած բազարը, որի վրա ընկերութիւնը աղքատաց փողից ծախս է արել, և զարմանալին այն է որ գլխաւոր պարագլուխը այս վճռի եղել է մի ռուս բժիշկ:

Ամօթ մեր երիտասարդներին, որոնք թոյլ են տալիս, որ շնորհիւ մի քանի պարոնների այսպիսի վճիռներ կայանան այն հիմնարկութեան մէջ, որտեղ իրանք ևս անդամներ են հաշվում: Ինչ և իցէ այս բազարը դեկ. 26-ին կայացաւ և բաւականի օգուտ բերեց ընկերութեանը:

Այստեղ մենք տեսանք մի քանի կանայք, որոնք առնելով իրանց հաշւով շատ բաներ այդ գիշեր յանձն էին առել այս բաները վաճառելու. դրանց անունները ուրախութեամբ յիշում ենք այստեղ. տ. տ. Խզմիրեանց, Վօզարսկի, Բուրջալեանց, Կաճկաճեանց, Մամաջանեանց և օր. Մամաջանեանց, որոնց մեր կողմից յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը:

Վերջացնում եմ խօսքս շնորհաւորելով «Մշակի» տասնամեայ տարեդարձը և ցանկանալով նորան մշտական աջողութիւն: Ամէն հայ համոզված է որ մինչև «Մշակը» մենք չունէինք մի լրագիր, որին կարելի լինէր ազգային շահերին ծառայող լրագիր անուանել:

Կ-ի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Բագու, 28 դեկտեմբ. 81

«Մշակի» № 237 ներքին լուրերի մասում մի նկատողութիւն էր եղած, որպէս թէ պ. Շիրվանզադէի մշակների դրութեան առիթով նկարագրած աննախանձելի պատկերի մէջ լռութեան էր տրված հոկտեմբերի 9-ին պ. Քալանթարեանցի տակառագործարանում պատահած հրդեհը, որից որպէս թէ այրվեցան չորս հոգի երիտասարդ մշակներից, որոնցից երկուսը որպէս թէ մոխիր էին դարձած և երկուսը սաստիկ վնասված:

Ճշմարտութիւնը պահանջում է խոստովանել, որ պ. Շիրվանզադէն իր ընդարձակ նկարագրին մէջ կարևորութիւն չունէր այդ ցաւալի դիպուածի մասին յիշելու, որպէս ապացոյց մեր մշակների թշուառ ու հարստահարեալ դրութեան: Պ. Նկատողը կամ պ. Շիրվանզադէի ընդարձակ նկարագրի գաղափարը և էութիւնը չէ ըմբռնած, կամ ամենևին հաստատ տեղեկութիւն չէ ունեցած պ. Քալանթարեանցի տակառագործարանում հոկտ. 9-ին պատահած ցաւալի դէպքի վրա:

Պարոնի նկատողութիւնը սխալ է նախ, որ հրդեհ պատահած չէր, երկրորդ՝ որ մշակներից ոչ միայն մոխիր դարձած չը կային, այլ և նաև վիրաւորներ: Այո, այդ օրը պ. Քալանթարեանցի տակառագործարանում մի ցաւալի դիպուած պատահեցաւ, որի դէմ ոչինչ նախազգուշական միջոցներ անկարելի էր ընդունել և որ առաւել անձնազոհութեան օրինակ էր, քան թէ գործարանատէրերի բռնապար և հարստահարական յարաբերութեանց յայտարար: Ներկարարը ներկ է եփում. կառապանի օգնականը մօտենում հեշտաեռով կրակ առնելու. բարձրացած կայծից բորբոքվում է ներկի իւղը. ներկ եփողը բռնկվում է. վրա են հասնում տակառագործների վերակացուն և մի ռուս տակառագործ այրվողին օգնելու. օգնելու միջոցին՝ շուարված կառապանը տեսնելով հեռուից մի դոյլ և ջուր կարծելով նրա մէջ եղած տաք իւղը՝ ածում է այրվողի վրա: Բայց որովհետև այրվողը արդէն ապահովված էր կարպետի մէջ փաթաթված լինելով,—իւղը այրում է վերակացուին և ռուս տակառագործին, և յիրաւի սաստիկ վնասվում են:

Օգնութիւնը հասնում է այն միջոցին. ռուս տակառագործը ուղարկվում է հիւանդանոց, ուր երեք օրից յետոյ վախճանվում է: Միւսը մնում է տանը գործարանի բժշկի խնամատարութեան տակ: Չը նայելով ընդարձակ այրված տեղերին, տասն օրվայ ընթացքում վէրքերը մաքրվում են մեռած ու մեխված մասերից առանց ընդհանուր վարակման նշաններ ունենալու:

Այրվածը իր գոհացուցիչ վիճակով շնորհապարտ էր իր ընկերներին՝ որոնք թողնելով իրանց գործը գիշեր և ցերեկ անքուն հսկում էին նրա վրա, կատարելով բժշկի նշանակած պատուէրները:

Այրվածը տեսնելով իր վիճակի թեթևութիւնը և չը կամենալով իր ընկերներին գործին աւարայ անել՝ կանչում է իր երկրացի սափրիչին, որպէս հմուտ վիրաբոյժ, որ ընդունում է այրվածի մօտ նստել և խնամել և դարմանել: Վիրաբոյժը մինչև բժշկի այցելութիւնը իր ճարտարութիւնը սկսում է. մի գիշեր բաւական էր, որ այդ վիրաբուժի դրած սպեղանիով ծածկված վէրքերի վարակիչ արտադրութիւնը մտնէր արեան մէջ և սեպտիցեմիա կոչված սպառնացող վարակումը առաջ բերէր,—վարակումն, որի առաջն առնելու համար ամեն միջոց գործ էր դրված:—Այս վարակումից յետոյ մահը անխուսափելի էր, երկրորդ օրը այդ հիւանդը մեռաւ: Ահա այս մոխիր դարձած այրվածի իսկական պատմութիւնը, որ ես որպէս բժիշկ և ականատես այս թշուառ դէպքին, պարտաւոր եմ վկայել: Միւս այրվածների վնասը այնքան մեծ չէր. նրանք շուտով առողջացան:

Խնդրում եմ, պ. խմբագիր՝ ներկայ նամակս առաջարկել ձեր պատուական ընթերցողներին, որոնք ձեզ հաղորդած լուրի սխալով կարող են կասկածել պ. Շիրվանզադէի ընդարձակ նկարագրի անկեղծութիւնը և ճշմարտութիւնը:

Բժիշկ Մ. Արամեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Շաբաթ օր ուղարկեցինք «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրին 400 րուբլ: Ուրեմն մեզ մօտ եղած 715 րուբլ գումարից, մնում է այժմ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ 315 րուբլ

—

Խմբագրութեանս ուղարկած աւելորդ 6 րուբլ փողով կուղարկենք կէս տարի շարունակ Թիֆլիսի Բէլական դպրոցին «Մշակի» երկրորդ օրինակը:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Երևանում այժմ կարիք են զգում բարեգործական ընկերութեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ.

—

Ընթերցողներին յայտնի է, որ ճեմ. տեսուչ պ. Ա. Նահապետեան մի քանի ժամանակ առաջ մի յայտարարութեամբ դիմեց ազգային դպրոցների վարչութեանց, որով նա հրաւիրում էր օգնել ճեմ. ուսումնական խորհրդին հայ դպրոցների համար մի ընդհանուր ծրագիր մշակել և որքան կարելի է ճեմարանի պրօգրամման յարմարեցնել միւս դպրոցների ծրագրերին: Այժմ մենք մասնաւորապէս տեղեկանում ենք, որ պ. Նահապետեանի հրաւէրը ոչ մի տեղ արձագանք չէ գտել և հայ դպրոցների վարչութիւնները շտապել են օգնելու ճեմարանի խորհրդին այդ գործի մէջ: Նոյնպէս և Ղարաբաղի հոգևոր դպրանոցի ուսուցչական ժողովը, որը ես գումարել էի հէնց այդ յայտարարութեան մասին, թէև ըստ գործի էութեան՝ հարցը շատ կարևոր գտաւ, բայց դարձեալ պ. Նահապետեանի հրաւէրին պատասխանելու պէտք չը տեսաւ:

Ինչ և կամենայ թող մտածէ ճեմարանի ուսումնական խորհուրդը, թող նա վերագրէ ազգային դպրոցների այդ ընթացքը նախանձի, ինչպէս տեղեկացնում են մեզ, բայց մենք համարձակվում ենք հաւատացնել, որ այստեղ կայ մի աւելի խոր պատճառ, որն այժմ մենք կը բացատրենք:

Նախ և առաջ մենք կասենք, որ ճեմարանի խորհրդի այդ յայտարարութիւնը միայն ձևի համար էր արած և նրա մէջ մինչև անգամ փոքր ինչ մնափառութիւն կարելի է նկատել: Այդպիսի մի յայտարարութիւն կարող էր անել գիտնականների մի այնպիսի խումբ, որը մի որոշ խնդրի մէջ, իրեն ամենից վերադաս է համարում, ուստի եթէ դիմում է ուրիշներին, այդ միայն նրա համար, որ նոքա մասնաւոր հարցերի մէջ իրեն օգնեն: Բայց ճեմարանի այժմեան ուսուցչական խումբը, կամ ինչպէս ինքն է ասում, ուսումնական խորհուրդը, դեռ որ և իցէ մի բանով ցոյց չէ տուել այդպիսի մի վերադասութիւն: Ի հարկէ, մենք դրանով չենք ասում թէ այդ խումբը չէ կարող վերադասութիւն և արդիւնաւէտութիւն ցոյց տալ, ոչ, այլ միայն ասում ենք, որ այդպիսի մի կարճ միջոցում և անկարելի էր որ նա այդ վերադասութիւնը ձեռք բերէր: Երկրորդ՝ աւելի ուշադրութեան արժանին այն է, թէ ինչի ճեմարանը այդքան շտապում է, կամենում է ինքն յառաջընթաց լինել, և այդ գործը, այն է ընդհանուր ծրագիր մշակելը, չէ թողնում ապագայ ուսուցչական ընդհանուր ժողովին կատարելու, ինչպէս խոհեմութիւնը կը պահանջէր: Յոյս ունենք, որ ճեմ. ուսումնական խորհուրդը իրան վեր չէ դասում ուսուցչական ընդհանուր ժողովից: Նա այնքան շտապում է, որ նոյեմբերին յայտարարութիւն է անում և պահանջում, որ անպատճառ մինչև դեկտեմբերի վերջը ազգային դպրոցների վարչութիւնները կատարեն իր խնդիրքը: Եթէ հայ դպրոցների համար մի ընդհանուր ծրագիր կազմելը կարևոր գործ լինէր, ինչպէս երևի կարծում է պ. Ա. Նահապետեանը, այն ժամանակ մինչև անգամ պէտք չէր երկու ամիս ժամանակ նշանակել: Միւս կողմից դիցուք թէ մի որ և իցէ դպրոցի վարչութիւն մի օրինակելի ծրագիր ներկայացրեց. ով է երաշխաւորում որ այդ ծրագիրը կընդունվի ճեմարանի խորհրդից, ով է երաշխաւորում վերջապէս, որ այդ ծրագիրը կը մտցնվի մեր բոլոր դպրոցների մէջ: Թէ առ այժմ մեր դպրոցները չեն կարող ունենալ մի ընդհանուր ծրագիր, դա ակնյայտ է բոլոր այն մարդկանց համար, որոնք անմիջապէս ծանօթ են մեր թեմական և ծխական դպրոցների անտեսական դրութեան: Որպէս զի ընդհանուր ծրագիր ունենանք, պէտք է ջանք անենք որ մեր դպրոցները մի ընդհանուր անտեսական վիճակ ունենան: Առանց անտեսական կողմը վճռելու, անհնարին է ուսումնական մասի վրա մտածել: Օրինակ. Ղարաբաղի հոգևոր դպրանոցը չունի մի որոշ տարեկան եկամուտ. անցեալ տարի Մանդինեանցի տեսչութեան ժամանակ նրա վրա ծախս է եղել մինչ 15 հազար րուբլի, այս տարի թէ հոգևոր և թէ օրիորդական դպրոցների բիւջէտը հոգաբարձութիւնը իջեցրել է մինչ 7000 և ով գիտէ, եկող տարի ինչ բիւջէտ կը նշանակվի: Այդպէս է համարեա և մեր բոլոր միւս դպրոցների վիճակը ըստ անտեսականին: Միակ ապահովված դպրոցները—Ներսիսեան ուսում. և Էջմ. ճեմարանը—կարող են ցանկացած ծրագիրը ունենալ և նրա համեմատ ընթանալ անընդհատ: Մինթէ Ղարաբաղի դպրանոցը, որ տարեկան 7000 կամ առաւելն 15 հազար րուբլի է ծախսում, կարող է այն ծրագիրն ունենալ, ինչ որ Գէորգեան ճեմարանը, որ 50 հազար է ծախսում: Ուրիշ բան է, եթէ մեր հոգևոր վարչութիւնը կամ ճեմարանի ուսումնական խորհուրդը ջանք անէին մեր բոլոր դպրոցներին մի ընդհանուր կազմակերպութիւն տալ թէ ըստ անտեսականին և թէ ըստ ուսումնականին, որպէս զի մեր դպրոցները, վերջապէս, մի ընդհանուր կազմակերպութիւն ստանան, զանազան կարգերի բաժանվեն, այդ ժամանակ միայն կարելի է սիստեմատիկական ուսում մտցնել մեր ուսումնարանների մէջ և մի որոշ հետևանքի հասնել: Ամենագլխաւոր հարցը նորանումն է, նախ և առաջ որ մեր դպրոցների անտեսական մասը բարւոքվի, որոշ կանոնի և կարգի տակ ընկնի, որպէս զի այն ուսումնարանը, որ այսօր միջնակարգ դպրոցի դեր է խաղում, վաղը յանկարծ ծխական չը դառնայ, ստիպված չը լինի դասատունը փակել, ինչպէս պատահեց այս տարի Շուշու հոգ. դպրանոցում, որի 5-րդ դասատունը փակվեց նիւթական միջոցների սղութեան պատճառով: Իրանց այս վիճակին մէջ, եթէ մինչև անգամ մեր բոլոր դպրոցների համար մի ընդհանուր ծրագիր կազմվի, նա կը մնայ անիրագործելի, ուստի և ապարդիւն, ապա ուրեմն և ճեմարանի ուսումնական խորհրդի յայտարարութիւնը ընդհանուր ծրագիր կազմելու մասին չէր կարող ընդունելութիւն գտնել, այլ կարող էր նկատվել իբրև մի առաջարկութիւն, որ առաջ է գալիս բարի ցանկութիւնից, եթէ չասենք մնափառութիւնից: Այդպէս և եղաւ, ուստի և ճեմ. վարչութիւնը թող չը յանդիմանէ միւս դպրոցների վարչութիւնները, եթէ սրանք աւելորդ համարեցին պատասխանելու իր հրաւէրին: Մենք կարծում ենք մինչև անգամ, որ եթէ ապագայ ուսուցչական ժողովն ևս այդ դիտաւորութիւնը իրագործի, այն է մեր բոլոր դպրոցների համար մի ընդհանուր ծրագիր կազմի և նրանց որոշ կազմակերպութիւն տայ, բայց դարձեալ նրա աշխատութիւնը զուր կանցնի, եթէ այդ ընդհանուր կազմակերպութիւնը չը կատարվի և անտեսական մասի համար:

Համբ. Առաքելեան

ձևով հաստատելու: Դրա համար սխալ են վիճաբանութիւնները: Ոչ որ չէ ուրանում որ Թիֆլիս յարմար է կենտրոն դառնալու համար, բայց ամենքին էլ հասկանալի են որ Թիֆլիսի բարեգործական ընկերութեան կանոնադրութիւնը շատ մխալողմամբ է և Բագուի Մարդասիրական ընկերութեան կանոնադրութիւնը շատ աւոր է: Դրա համար շատերը հակւում են հաստատել Երեւանում Բագուի Մարդասիրական ընկերութեան ճիւղը, կամ առանձին ընկերութեան համար Թոյլտուութիւն խնդրել, որ աւելի համապատասխան լինէր ժամանակի ոգուն և հայոց հասարակութեան այժմեան պահանջներին, քան Թէ Թիֆլիսի ընկերութիւնը:»

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը: «Արդէն պատրաստ է տպագրութեան համար երկրագործ Շմիդտի «Марія, или корзинка цвѣтовъ» վէպի հայոց Թարգմանութիւնը «Մարիամ, կամ ծաղիկների զամբիւղը» վերնագրով: Յայտնում ենք ի գիտութիւն հայ Թարգմանիչների, որպէս զի ի զուր չաշխատեն գէտ վէպը Թարգմանելու:»

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են: «Այստեղի հայերը շատ սառն են զէպի ազգային գործերը, մինչև անգամ չեն մտածում իրանց երեխաների ուսման վրա: Այստեղ հոգևոր դպրոց, ինչպես լսել ենք, ստացել է ... [illegible] ... պատճառով: Վարժապետները փակւում են, ... չեն ... [illegible] ... համար, բայց ... [illegible] ... ամուսնու ... [illegible] ... »

—

«Голосъ» լրագիր լսել է, որ Ներկայումս կառավարական բարձր շրջաններում զարթնել է կովկասում հոգևոր բաժանման կանոնների փոփոխութեան անհրաժեշտութեան միտքը, մանաւանդ այն հոգաբարձուների մասին, որոնք ակտիվ է բաժանման Ռուսաստանի ներքին նահանգներից նրա զինակների մէջ: Դժուարութիւն կայ կամաւորաց այդ եկեղեցիների յարաբերութիւնները դէպի կովկասի մյուսական բնակիչները, երկրորդական տեղական հոգևոր աւելի ուղիղ բաժանարդներից աւելորդ ազգաբնակութեան մէջ առեւտրական, առանց որ և է առաւելութեան տալու եկեղեցիներին և առանց խանգարելու բնակիչների կրօնական իրանց հոգևոր դաշտերի վրա:

—

Գ. Թէօդորոս Խանամիրեանցից, Շուշից, ստացանք 10 րուբլ յօգուտ Միացեալ ընկերութեան: Նոյն պարոնը ստել է մեզ ստրոյ 10 րուբլ, խնդրելով որ ուղարկենք «Մշակի» մի օրինակ մի որ և է հայոց դպրոցին: Մենք կուղարկենք պ. Խանամիրեանցի անունով մեր լրագրի մի օրինակ Թիֆլիսի Ներսիսեան եկեղեցուն Մարիամեան ուսումնարանին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

„Голосъ" լրագրին փարիզից հաղորդում են հետեւեալը: Փարիզի մէջ մինիստրական դժուարութիւններ սկսվեցան: Առաջ քան Թէ այս նամակը կը հասնի ձեզ, „երևելի մինիստրութիւնը" կը փչէ իր հոգին Աստուծուն: Մի քանի տեղեկութիւններ կը հաղորդեմ ձեզ այժմեան մինիստրութեան մասին:

Նոյեմբերի 14-ին երկար աշխատանքներից յետոյ Գամբետտային աջողվեցաւ կազմել մի մինիստրութիւն, որ իսկոյն անուանվեցաւ „խարված յոյսերի կառավարութիւն:" Եւ ճշմարիտ, մինիստրութեան կազմակերպութիւնը բոլորովին չէր համապատասխանում այն մեծ յոյսերին, որ հասարակութիւնը դրել էր Գամբետտայի վրա: Պատգամաւորների ժողովի մէջ դժուար էր գըտնել աւելի միջակ ընդունակութիւնների տէր և աւելի [illegible] մարդիկ, քան Թէ նրանք, որոնք համաձայնեցան Գամբետտայի գ ո ր ծ ա կ ա տ ա ր ն ե ր լինել:

Արդեօք մեղաւո՞ր է Գամբետտա, որ իր ընկերներին անաջողութեամբ ընտրեց: Այդ հարցին կարելի է պատասխանել այո և ոչ: Այո, որովհետև իր անձնաւորութեամբ և իր նախագծով նա հեռացրեց իրանից քաղաքական մի քանի անձնաւորութիւններին, որոնք նրա կառավարութեանը կարող էին յայտնի փայլ տալ և ոչ, որովհետև նրա կարծիքները բաժանող անձանց մէջ գուցէ աւելի լաւ անձանց չէր կարելի գտնել, քան Թէ նրանք, որոնք կազմեցին Գամբետտայի կառավարութիւնը:

Լէօն Սէ, Ֆրէյսինէ և մինչև անգամ ժիւլ Ֆերրի հրաժարվեցան մասնակից լինել Գամբետտայի իշխանութեանը և նա ակամայից ստիպված եղաւ բաւականանալ այնպիսի ընկերներով, ինչպես Պօլ-Բեր, Բուվիէ, Պրու և այլն:

Գամբետտա աւելի մեծ դժուարութիւնների հանդիպեցաւ դեսպանների պաշտօնները բաժանելու ժամանակ: Նա ստիպված էր դիմել Շօզօրդիի նման հին քաղաքագէտներին, որոնց ինքը Գամբետտա մի քանի տարի առաջ հեռացրեց ծառայութենից նրանից ունեցած ատելութեան պատճառով դէպի հանրապետութիւնը, կամ Կուրսելլի նման ատխձանաւորի, որ երբէք առանձին համակրութիւն չէ ունեցել դէպի հանրապետութիւնը և որ մինչև այժմ քաղաքական դեր չէ խաղացել:

Այդպիսի կարգադրութիւնները անբաւականութիւն պատճառեցին հանրապետական շրջաններին, որոնք 'ի նկատի չէին առնում այն դժուարութիւնները, որոնց հանդիպում էր Գամբետտա օտար պետութիւնների մօտ դեսպաններ նշանակելու ժամանակ:

Պատգամաւորների ժողովի գաղտնի ընդդիմադրութենից զայրացած, փոխանակ որ և է գիջումով այդ տպաւորութիւնը ոչնչացնելու կամ մասնաւոր խօսակցութիւնների ժամանակ գործերի հակասական դրութիւնը մեկնելու, Գամբետտա այնպիսի մի կարգադրութիւն արեց, որ ոչ մի կերպ չէր կարելի արդարացնել կամ պաշտպանել: Յայտնի տաղանդաւոր հրապարակախօս Վէյսին նա նշանակեց արտաքին գործերի մինիստրութեան դիրեկտոր: Վէյս, որ կատարեալ յետադիմական է և որ մայիսի 16-ին մարշալ Մակ-Մահօնին բացարձակ խորհուրդ էր տալիս յեղափոխութիւն գործել, ոչ իր մասնագիտութեամբ և ոչ կրթութեամբ պիտանի չէր արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ բարձր պաշտօն վարելու համար: Սկսվեցաւ ընդհանուր անբաւականութիւն և հանրապետական ամբողջ մամուլը առանց բացառութեան կատաղութեամբ յարձակվեցաւ Գամբետտայի վրա, ապացուցանելով, որ նա դիկտատորական դիտաւորութիւններ ունի: Այդ մեղադրանքները աւելի հաւանականութիւն ստացան, երբ Գամբետտա սկսեց շրջապատել իրան բօնապարտիստներով և երբ նա մարշալ Կանրօբերին և գեներալ Մերիբօլին երկրի զինւորական նշանաւոր պաշտօններ յանձնեց:

Քանի որ պատգամաւորների ժողովը այդպէս էր տրամադրված, հասկանալի է, որ Գամբետտա անաջողութիւն պէտք է ունենար մի փոքր ի շատէ նշանաւոր գործի քննութեան ժամանակ ժողովի մէջ: Երբ քննվում էր երկու նոր մինիստրութիւնների ծախսերի նախահաշիւը, ընդդիմադրական կուսակցութեան երևելի ճառախօս Գամբետտա շատ Թոյլ պաշտպան հանդիսացաւ: Իբրև ճառախօս, նա այս անգամ [illegible] կայից ստոր էր: Նա ապացուցեց իր անծանօթութիւնը այն առարկայի հետ, որի մասին խօսում էր և նրա ճառը առաջին անգամ սառնութեամբ ընդունվեցաւ:

Նրա հակառակորդը, Դիւֆօրի աշակերտ Ռաբօ, կատարեալ աջողութիւն ունեցաւ, չը նայելով, որ պատգամաւորների ժողովը շատ քիչ էր համակրում նրա անձնաւորութեանը: Պատգամաւորների ամբողջ ժողովը ծափահարում էր նրա յարձակմունքներին Գամբետտայի վրա: Եթէ այն ժամանակ մինիստրների խորհրդի նախագահի Թշնամիները առաջարկէին նրան անհաւատարմութիւն յայտնել, այդ առաջարկութիւնը կընդունվէր ժողովից ձայների ահագին մեծամասնութեամբ:

Բայց Գամբետտայի Թշնամիները բոլորովին չէին մտածում գործին այդպիսի վախճան տալ: Նրանք կամենում էին պաշտօնանկ անել նրան միայն այն ժամանակ, երբ նա իրան կը խայտառակէր և կապացուցանէր ամենքին իր կառավարչական անընդունակութիւնը:

Այդ րոպէից Գամբետտայի և նրա հակառակորդների մէջ բաւական օտարոտի մաքառումն սկսվեցաւ: Գամբետտա յարմար միջոցի էր սպասում մինիստրութենից հեռանալու համար, քանի որ նրա հեղինակութիւնը կատարելապէս չէր միասվել, մինչդեռ նրա Թշնամիները ընդհակառակը աշխատում էին, որ նա աւելի երկար ժամանակ պահպանէ իշխանութիւնը երկրի վրա, յուսալով, որ նա այնքան սխալ կարգադրութիւններ կանի, որ յաւիտեան չի կարողանայ իր ձեռքն առնել կառավարչական ղեկը: Քանի որ հակառակորդները այդպէս էին տրամադրված, մինիստրական դըժուարութիւնը անխափելի էր:

Սահմանադրութեան վերաքննութեան հարցը վերջ դրեց այդ անտանելի դրութեանը: Ընթերցողները երևի յիշում են, որ Գամբետտա Կահօրի մէջ մի ճառ արտասանեց, որով գովաբանեց սենատը և կարծիք յայտնեց, Թէ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը բոլորովին անհրաժեշտ չէ: Մի քանի օրից յետոյ սենատը մերժեց նրա օրինագիծը պատգամաւորներին ցուցակներով ընտրելու մասին և այն ժամանակ Գամբետտա համոզվեցաւ, Թէ անհրաժեշտ է վերաքննել սահմանադրութիւնը և փոխել սենատի անդամների ընտրութեան եղանակը: Տարի մէջ նա մի ճառ արտասանեց սահմանադրութեան վերաքննութեան անհրաժեշտութեան մասին, իսկ օգոստոսին, պատգամաւորների ընտրութեան ժամանակ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը Գամբետտայի կուսակից կանդիդատների նախագիծն էր կազմում:

Սահմանադրութեան փոփոխման անհրաժեշտութեան մասին հանրապետական մամուլի մէջ բարձրացած աղմուկը այնքան մեծ էր, որ մինչև անգամ սենատի անդամներից մի քանիսը, որոնց ընտրութիւնը պէտք է յունվարի 8-ին կատարվէր, իրանց կողմից էլ յայտնեցին, Թէ սենատի իրաւունքների սահմանափակումը անհրաժեշտ է:

Սահմանադրութեան վերաքննութեան նախագծին Գամբետտա աւելացրեց պատգամաւորներին ցուցակներով ընտրելու կանոնը, իբրև ընտրողական մի սկզբունք, յայտնեց, —Թէ այդ հարցից կախված է կառավարութեան գոյութիւնը:

Գամբետտայի նախագիծը քննելու համար պատգամաւորների ժողովը մի մասնաժողով ընտրեց, որ 33 անդամներից 32 հակառակ էին այդ նախագծին և միայն մէկը նրան հետ համաձայն:

Այդ մասնաժողովի նիստերից մէկին հրաւիրվեցաւ Գամբետտա: Անդամներից մէկը հարցրեց նրան, Թէ նա ինչ կանի, եթէ սահմանադրութիւնը վերաքննելու համար ժողոված կոնգրեսը (պատգամաւորների ժողովի և սենատի անդամների ժողովը) կըքննի այնպիսի կէտեր, որոնք չեն մտցրած Գամբետտայի նախագծի մէջ: Գամբետտա մօտաւորապէս պատասխանեց հետեւեալը: „կոնգրեսը այդ դէպքում յեղափոխական ձգտումներ կունենայ և կառավարութիւնը կը կարողանայ կատարել իր պարտականութիւնը:—Բայց դա cout d'état կը լինի, ընդհատեց նրան պատգամաւորներից մէկը: Հանրապետութեան նախագահը երբէք չի ունենայ այնպիսի մինիստրներ, որոնք ընդունակ լինէին ազգային ժողովի կամքի դէմ կարգադրութիւններ անել:—Կը գտնվեն այդպիսի մինիստրներ, պատասխանեց Գամբետտա:

Այդ պատասխանը այնպէս զայրացրեց մասնաժողովի անդամներին, որ նրանք անյապաղ դուրս եկան դահլիճից և անցքերի մէջ հաւաքված պատգամաւորներին հաղորդեցին Գամբետտայի այդ վարմունքը:

—

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 9 յունվարի 1882

Մեր ազգի գործիչ բուած անդամները պէտք չէ երբէք մոռանան որ իրենց պարտաւորութիւններու անթերի կատարվելուն գլխաւոր պայմաններէն մէկն է հասարակութիւնը չարունակ տեղեակ պահել իրենց գործոց վիճակին վրայ և բնաւ տեղի չը տալ որ և է աննպաստ ենթադրութեանց: Մինչ որ հասարակութեան գործոց կը սկսի պարապիլ, նա այն օրէն կը դադարի իր սեպհական հաճոյքէն կախեալ մի անձնաւորութիւն լինելէ, նա երբ պատեհ ժամանակի կը պարտաւորվի համար տալ ազգին իր վարած պաշտօնին վրայ պէտք է գիտնայ որ ժողովուրդին մի արդար պահանջմանը կը հնազանդի միայն և բնաւ այս պարագայիս մէջ գործիչին արժանապատւութիւնը խնդրոյ ներքև չէ կարող իյնել:

Այս տարրական ճշմարտութիւնն յակամայ յիշեցինք կարդալով «Մշակի» 219-րդ համարի մէջ պ. Գ. Նիկողոսեանի մի ստիպողական հրաւէրը առ անդամս Սովելոց Կեդրոնական Յանձնաժողովի, որք, ինչպես յայտնի է, ալքան փութաջան կերպով նուէրներն հաւաքեցին և բաշխեցին այն ժամանակ, այնքան այժմ դանդաղ են իրենց համարատւութեան մասին: Այդ հրաւէրը թէ Ռուսիոյ և Թէ Տաճկաստանի հայոց մէջ մի զգօնանկութիւն պիտի պատճառէր հարկաւ վասն զի հասարակութիւնն սկսեր էր յուսահատիլ այդ հաշիւներու փութով հրապարակութեան մասին և գիտէր Թէ յանձնաժողովը քանիցս անհամբերու խնդրանաց չէր անսացել, չը գիտենք ինչ տեսակ պատճառներ յառաջ բերելով:

Ի՞նչ եղաւ «Մշակի» այդ պահանջին անմիջական արդիւնքը: Այն՝ որ յանձնաժողովը, իբր Թէ ինքնաբերաբար, փութաց ծանուցանել և կը ծանուցանէ ամեն օր այստեղի լրագրաց մէջ որ մէկ ամիսէն դաւառներու մասնախմբերուն հաշիւները ստանալով՝ ինքն ևս պիտի ներկայացնէ իւր ընդհանուր գործողութեանց հաշիւները հասարակութեան: Այս մասին մեր ընելիք շատ դիտողութիւնները կը վերապահենք մինչև որ այդ հրապարակութիւնները տեղի ունենան: Առ այժմ կը նշմարենք միայն, որ դաւառական հաշիւներուն այսքան երկարաձգուիլը՝ ընդհանուր գործոց լաւ կազմակերպութեան մի ապացոյցը չէ կարող համարուիլ: Երբ մի պաշտօնեայ իւր ստացած առաջին հրաւէրին՝ չէ կարող իւր հաշիւները ներկայացնել կեդրոնին, եթէ կեդրոնական յանձնաժողովը չունի նրա վրայ ազդեցութիւն, ինչպէս հաւատալ որ գործելու ժամանակն նա կէտ առ կէտ և խղճի մտօք կատարեր է իրեն տրուած հրամանները: Բայց կանխաւ ոչինչ չի դատենք:

Ուրեմն այս անգամ ես ի շնորհս «Մշակի» ազգն կը յուսայ գուցէ մի ամսէ յետոյ կարող կամ զանել Թէ ինչ օրինաւոր եղանակաւ [illegible]

[illegible]

նութեան» և «լրջմտութեան» վրայ կասկած անդամ յարուցանելը քրէական մի յանցանք համարուի։ Այն լրագիրն և անոր նման խորհող խելօք համալսարանականներ եկեր են այժմ մեզ քարոզելու, թէ «լրբութիւն» է այսպիսի անձնաւորութիւններ կասկածի ներքև դնելը, ինչու, վասն զի նոքա «հանրածանօթ» և «պատուաւոր» անձինք են եղեր։ Այսպէսով ազգին գործիչներն իբր թէ կը վհատին եղեր։ Թէ Ռունջեանի, Կիւլպէնկեանի և Շաշեանի նման անձնաւորութիւններու այսպիսի մի հրաւէր կարդալը իբր թէ յորդորել է եղեր ռուսաբնակ հայերն որ այսուհետև կասկածելի աչօք դիտեն Թիւրքիաբնակ հայոց ամեն հաստատութիւնները։ Ուրեմն, կը հետևցնեն այդ պարոնները, այս կերպ գրութիւններ ընողները ուրիշ նպատակ չունին, բայց եթէ ազգին տունը քանդել և այլն և այլն. մնացեալը դիւրին է գուշակել։

Քննենք այս կէտերը և դժուար չը պիտի ըլլայ մեզի ցոյց տալ թէ բոլոր ասոնք դիտմամբ յառաջ բերուած անհեթեթ պատճառաբանութիւններ են, չողոքորթներու բերնին միայն վայել։ Կը ցաւինք մեր գործիչներուն վրայ որ այսքան ողորմելի փաստաբաններու ձեռք է մնացեր իրենց վարմունքին ջատագովութիւնը։

Ամեն անհատ իւր մասնաւոր յարաբերութեանց մէջ կարէ ամեն տեսակ կատարելութիւններով օժտուած ըլլալ, աչալուրջ և հաւատարիմ ճանչցուիլ և ամենուն վստահութեանը արժանանալ։ Բայց այդ նախանձելի համբաւը երբէք մի պատճառ չէ որ նա զլանայ հրապարակական համար տալու, երբ հասարակութեան շահերը տնօրինելու կոչուած է, առարկելով թէ այսպիսի մի պահանջ իւր անձնական արժանապատուութիւնը կը շօշափէ և թէ իւր ի վաղուց ստացած բարի համբաւը կատարեալ մի երաշխաւորութիւն պէտք է համարուի միշտ։ Այս առթին մէջն է ահա որ Ֆրանսայի ոստիկանութեան սկզբունքն իբր ճշմարտութիւն պէտք է ընդունի ամեն ոք։—Tout homme est considéré comme malhonnête jusqu'à la preuve du contraire.—

Սովելոց կեդրոնական յանձնաժողովէն, իւր գործի դադարմանէն 18 ամիս վերջը հաշիւ պահանջելը, պ. պ. Կիւլպէնկեան, Ռունջեան, Շաշեան և այլոց պատիւը վիրաւորել չէ բնաւ, այլ մի պարզ հրաւէր է անոնց, նոյն իսկ իւրեանց վարկին անարատ մնալուն համար յօրինաւորութեան գալու։ Դժուար չէ մեզ հաւատալ թէ նոքա ամենքըն ալ պատ պատ խիստ պատուաւոր և վստահութեան արժանի անձինք են, և ճիշդ այդ մեր հաւատքին մէջ հաստատուելու համար, իւրեանց վարկին բարեկամն լինելնուս համար է որ փափագող ենք տեսնել ժամ յառաջ անոնց արդէն ստացած բարի համբաւին մի նորանոր ապացոյցն։ Անփոյթ կենալ այս մասին, քաջալերել է զայնս մնալ աղօտ մթնոլորդի մը մէջ, երբ կը կրկնեն բարձրաձայն թէ մենք աչերնիս գոց պէտք է վստահ ըլլանք անոնց գործառնութեանց վրայ։ Սա, նուիրատուներու հետաքրքրութիւնն և կասկածը առաւել ևս գրգռել է, հետևաբար անոնց վարկին նկատմամբ մի մեծ թշնամութիւն է։ Ես ինքս, իբր մասնաւոր մի անհատ գուցէ կարող եմ, ազատ եմ յանձնել այդ պարոններէն մէկուն իմ անձնական ամբողջ ստացուածքս և անփոյթ մնալ կատարելապէս թէ նա մի ապահով արկղի մէջ է զետեղուած և արդիւնաբեր կերպով պիտի գործածուի։ Բայց իբրև հրապարակախօս իրաւունք չունիմ բնաւ պահանջելու որ ամբողջ ազգն անոնց վերաբերմամբ իմ վստահութեանս և սրտիս անդորրութեանը մասնակից ըլլայ։ Եթէ մէն մի գործիչ վերոյիշեալ հրապարակախօսներու տրամաբանութեանը հետևէր, և լուելեայն գործէր, պատճառ բերելով թէ հաւատարմութեան և գործունէութեան ապացոյց խնդրելը վհատեցնել է ամենքը, այն ժամանակ չը գիտեմք ուր կը գնար մեր ընդհանրութեան գործքերը։

Քանի որ անընդունակ և չահախնդիր անձինք մեծամասնութիւնը կը կազմեն մեր ազգային գործավարներու մէջ, քանի որ ամեն գործավար առանց լուրջ քննութեան և լոկ համբաւի վստահանալով կընտրուին մեր մէջ, պէտք է որ բացառութիւն չըլլայ բնաւ համարատուութեան մասին։ Ոչ մի գործիչի ներեալ է, ինչպէս ըրեր են մինչև հիմայ յիշեալ յանձնաժողովի ականաւոր անդամները, արհամարհանօք նայել խաժամուժ ամբոխին վրայ։ Նա որ սովորած է մասնաւոր անձանց առջև առանց ամաչելու երկրպագու լինել, պէտք է գիտնայ որ մի զօրաւոր անձնաւորութիւն ալ նուիրական ժողովուրդ բսուածն է, զոր պէտք չէ ս ո խ ա կ ա ն գ ո ռ ո զ ո ւ թ ե ա մ բ արհամարհել։

Երբ ազգային գործիչները մասամբ ուշիմ, անձնուէր և առաքինի են, իսկ մասամբ տխմար, չահախնդիր և խարդախ, և երբ ոչ մին և ոչ միւսը կը փութայ հաշիւ տալու պատեհ ժամանակին, ինչպէս ժողովուրդը կարող է որոշել ուշիմը տխմարէն, անձնուէրն չահախնդիրէն և առաքինին խարդախէն, և ինչ մեղապարտ է նա երբ սխալմամբ ընէ մի օր չփոթէ ամենքն ալ իրարու հետ։ Եթէ կան այնպիսի գործիչներ որք զայրոյթ կամ վհատութիւն կը զգան երբ օրինաւորութեան կը հրաւիրուին, անոնց այդ զայրոյթն և վհատութիւնը արդէն մեզ համար երկիւղի նշանակութիւն ունին, արդէն անոնք այդ տեսակ մի դիւրազգացութիւն ցոյց տալով ինքզինքնին դատապարտած են։

Ըսել թէ այսպիսի հրատարակութիւններ կարող են Թիւրքիաբնակ հայոց վրայ ռուսաբնակ հայոց կասկածը յարուցանել և հետևաբար անջատել այդ երկու մասերն մէկմէկէ, նոցա մէջ անվստահութիւն գոյացնելով, սա մի այն տեսակ տրամաբանութիւն է, որ մի թօշնած ուղեղ միայն կարող է արտայայտել։ Եւ ինչ կերպով մի լրագիր կը յաջողի երկու մասանց մէջ համերաշխութիւնը ամրապնդել, եթէ ոչ ջանալով, մանաւանդ իւր թղթակիցներու միջոցով, հետամուտ ըլլալ և անաչառութեամբ քննադատել ինչ որ ընդհանրութեան շահերուն կը պատկանի։ Զարմանալի մի ակսիօմ է ըսել թէ օրինաւորութիւն պահանջելը ամենուն հաւատը խախտել է։ Ժողովուրդն արդէն բաւական խելահաս է որոշելու համար անմիտ, չողոքորթ և վնասաբեր հրապարակախօսն, անկողմնակալ և արդարասէր լրագրապետներէն։ Այժմ մի հասարակաց կարծիք կայ, չնորհիւ Նազարեանցի և նորա այժմեան հետևողներու քննադատական ուղղութեան։ Այդ հասարակաց կարծիքն, որ մի ազգի փրկութեան միակ խարիսխն է, իւր գոյութեան ապացոյցը կուտայ ամեն օր, վարձատրելով իւր համակրութեամբն ազգին իրական չահերուն ծառայող անձինքն և լրագիրները։ Գալով այն համերաշխութեան որ պէտք է գտնուի երկու կողմի համարիններու մէջ, սորա ամրապնդում անկարելի մի բան է եթէ, մի կողմն անդադար մնայ, անտարբեր միւս կողմի գործերուն և գործիչներու նկատմամբ։ Եթէ Թիֆլիսի մի լրագիր առանց բացառութեան լռէ չարունակ կամ գովեստ միայն կարդայ Կ. Պոլսոյ ազգային հաստատութեանց վրայ, աչք խփէ երբ մի պարտազանցութիւն կը նշմարէ, խաբած կըլլայ գիտմամբ իւր ընթերցողները, իր պարտաճանաչութիւնը դժրած կը լինի ազգին առաջ, գործիչները չը վհատեցնելու յիմար պատրուակով, մինչդեռ ընդհանրութեան գործերն արդարացի կերպով քննադատելով և արգելելով որ չեղին ուղիղ ճամբէն, երաշխաւորութիւն կը տայ ամենուն թէ Կ. Պոլսոյ գործիչները անսանձ չեն գործեր։

Նոյնը կարելի է ըսել և ռուսաբնակ հայոց մէջ գտնուած գործիչներու վերաբերմամբ, որք համերաշխութեան զգացմանքն յարգելով պէտք է քննադատուին միշտ Կ. Պոլսոյ օրագրաց այդ տեղի թղթակիցներու միջոցով։ Ես իբրև պոլսեցի այն ժամանակ կը սկսիմ թերահաւատ դառնալ և կասկածելի աչօք նայել ձեր կողմի ընկերութեանց ընթացքին վրայ, երբ կը գիտեմ Թիֆլիսի լրագիրներուն կամ թղթակիցներուն նոցա վերաբերմամբ պահած լռութիւնն, կամ, երբ կը տեսնեմ որ կը խօսին նոքա միմիայն անձնաւորութիւններ խնկարկելու և յերկինս բարձրացնելու համար։

Այս առթիւ մի հետաքրքրական և տխրացուցական տակտիք կը գիտեմք այստեղ «Մշակի» թըշնամիներու կողմէն, որք, ինչպէս յայտնի է, ուրիշ «մտածութիւն չունին եթէ ոչ ամեն միջոց գործածել զայն վնասթափ ընելու համար։ Սոքա կը նկրտին մի քանի ժամանակէ ի վեր այլ և այլ էնսինուասիօններով անհամաձայնութիւն ձգել «Մըշակի» գլխաւոր խմբագրութեան և նորա աշխատակիցներու և բարեկամներու մէջ։ Երբ անկարող կըլլան ձեր թղթակիցներու բառծներն ջրել կը փութան զգուշացնել զձեզ թէ անոնց բառծները լոկ անձնական մի կիրք յագեցնելու համար է, թէ անոնց պատմածներն բնաւ գոյութիւն չունին, և թէ «Մշակը» յակամայս ճշմարտութեան դէմ կը մեղանչէ։ Սոքա, կերևի տակաւին չեն համոզուած որ մի լրագրի, մանաւանդ «Մշակի» աշխատակիցք և թղթակիցք, մի և նոյն ուղղութեան հետևողներն են, և թէ «Մշակի» խմբագրութիւնը կը պահանջէ ամենէն որ որոշ, բայց մանաւանդ անաչառ բրօկրամի հետևեն, ապա թէ ոչ անոնց «Մշակի» մէջ երևիլը չէ կարելի։ Նոքա տակաւին չեն հասկացած թէ նոյն իսկ այս բրօկրամի միութեան, կարծեաց համակրութեան մէջ կը կայանայ «Մշակի» զօրութիւնը և կարևորութիւնը։ «Մշակի» ուղղութիւնը մի է, ամենք ազատ չեն գալ այստեղ և ըստ բմաց մերթ պաղ փչել և մերթ տաք։

Մեք թղթակիցքս, գուցէ ոմանց կարծիքով չ ա փ ա զ ա ն ց ե ռ ա ն դ ո տ ենք ազգային գործերու նկատմամբ, բայց տակաւին չեն յաջողած մեր հակառակորդները ցոյց տալ որ և է խնդիր՝ որու մէջ արդարութեան պահանջներէ և ընդհանրութեան չահերէն դուրս գործած ըլլանք։ Մեր անողոք ճշմարտախօսութիւնը «Մշակի» հիմնական բրօկրամի մի մասը կը կազմէ, և ոչ ուրիշ բան։ Խմբագրութեան մէջ անվստահութիւն և երկպառակութիւն սերմանելու սիստեմը ձախող մի սիստէմ է զայն ջլատելու համար, և զայն գործածող անձին ինչ արժէք ունենալը միայն ցոյց կուտայ։

Շողոքորթութիւնն և քսութիւնն, վաղուց արդէն «Մշակի» հակառակորդները իրենց յաջողութեան ապահով միջոցներն էին ընտրած։ Իսկ թէ ինչ տխուր եզքի պիտի հասցնէին զիրենք վերջ ի վերջոյ այդ միջոցները, այդ տեսան հիմայ իրենք իրենց վրայ դառնագոյն փորձերով....

Հ. Ց.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պրօֆէսոր Ուջֆալվի, որը ուղարկուած էր ֆրանսիական հանրապետութենից Տիբէթը և Հիմալայեան լեռների արևմտեան կողմը հետազօտելու համար, արդէն փարիզ վերադարձաւ։ Նրա ճանապարհորդութեան գլխաւոր նպատակը տեղագրական հետազօտութիւնն էր։ Ամեն տեղ նրան ուղեկցում էր իր երիտասարդ կինը, որը այդպիսով 9000 կիլօմէտր ձիով անցաւ։ Պրօֆէսոր Ուջֆալվի ազգով ունգարացի է, և մի ժամանակ զինուորական էր։ Ներկայումս նա փարիզի համալսարանի արևելեան լեզուների պրօֆէսոր է։ Նրա ժողոված նիւթերի մէջ առանձին ուշադրութիւն են դարձնում իրանց վրա զանազան ցեղերի գագաթները։

⁂

Գարիբալդին յունվարի 21-ին իր ընտանիքով Նեապօլ հասաւ և մնաց մէկ անգլիական ամրացում, Պավզիլիպիոյում։ Բոլոր մեծամեծները դիմաւորեցին նրան, իսկ ուսանողները օվացիաներով ընդունեցին։ Գարիբալդին սաստիկ հիւանդոտ դէմք ունի։ Նա յայտնեց, որ կամենում է իր օրերը Նէապօլում վերջացնել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Լրագիրները յունվարի 22-ից հաղորդում են. կովկասի նոր վարչութեան մասին առ ժամանակ լսւում է որ ոչնչացնվում են. փոխարքայի խորհուրդը, քաղաքային բաժնի Բժշկական վարչութիւնը, փոխարքայի օգնականի և Գլխաւոր Վարչութեան կառավարչի պաշտօնները, գլխաւոր վարչութեան դրասենեակը և դեպարտամենտը։ Իշխան Դօնդուկօվ-Կօրսակօվ կունենայ մի դրասենեակ, ինչպէս գլխաւոր նահանգապետներն ունեն։ Ռուսումնարանական բաժինը ուղղակի կենթարկվի լուսաւորութեան մինիստրութեանը, իսկ ցենզուրական մասնաժողովը տպագրական գործերի գլխաւոր Վարչութեանը։ Պարսկաստանի հետ կապած դաշնագրի համեմատ Ախալտեկինի Օազիսը մինչև Սերախս միացրած է Ռուսաստանի հետ։ Պարսկաստանին թողված է Սերախս և 5 տարի ժամանակով Ատրեկի նահանգը, այն պայմանով որ վերջինից հարկեր չը վերցնվեն։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը որոշեց շարժական ուսումնարաններ հիմնել բոլոր գաւառների (ВОЛОСТЪ) մէջ։

ՓԱՐԻԶ, 22 յունվարի։ Բօնտու կալանաւորված է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 յունվարի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր., երկրորդ 91 ր. 50 կ., երրորդ 91 ր. 50½ կ., չորրորդ 91 ր. 50 կ., հինգերորդ 90 ր. 75 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 217 ր. 50 կ., երկրորդ 216 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 50 կ., երկրորդ 90 ր. 25 կ., երրորդ 90 ր. 25 կ., ոսկի 8 ր. 2 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,69 պէնս, Ամստերդամի վրա 124,75 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 210 մարկ 87 պֆ., փարիզի վրա 259 ֆրանկ 50 սանտիմ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է, վերջը թոյլ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 օգոստոսի։ „Правит. Вѣстн." հաղորդում է. Բարձրագոյն հրամանով Կուրլանդիայի և Լիֆլանդիայի մէջ պետական վարչութեան բոլոր կողմերի քննութիւնը յանձնված է սենատոր Մանասէյնին։ Ռուսաց և պարսկական հպատակների փոխադարձ վէճերը քննելու համար նշանակված են առանձին գործակատարներ. ռուսաց և պարսկական։ Ռուսաց գործակատարը գնդապետը Օգրանովին է։ „Биржевыя Вѣдомости" լրագիրը հաղորդում է. Պետական խորհուրդը հրաւիրեց պատերազմական մինիստրին մի խորհուրդ կազմել ֆինանսների և կօնտրօլի ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, որոշելու համար այն գումարը, որ ճշմարիտ հարկաւոր է զօրքերի հագուստի համար 1882 և 1883 թուականին։ Հասարակական բանկերի կանօնադրութիւնը վերաքննելու պատճառով Բունգէ մի մասնաժողով կազմեց, որին մասնակցելու համար հրաւիրեց քաղաքային տասը բանկերի ներկայացուցիչներին։ „Новое Время" լրագիրը հաղորդում է. երկրորդ բաժինը ոչնչացնվում է և փոխարինվում է պետական կանցելարիայի օրէնսդրական բաժնով։ Արտասահմանից հեռագրում են. Եգիպտոսում շերիֆը հրաժարվեցաւ պաշտօնից։ Մահմուդ-փաշայի նոր մինիստրութիւնը կազմվում է ազգային զինուորական կուսակցութեան ճնշման տակ։ Գարիբալդի անյուսալի կերպով հիւանդ է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 յունվարի։ „Правит. Вѣстн." հաղորդում է. Թագաժառանգ Նիկօլայի անունով հիմնված լիցէի դիրեկտոր և հիմնադիր, ստատսկի սօվէտնիկ Կատկօվին շնորհված է տայնի սօվէտնիկի աստիճանը։ Յունվարի 20-ին Օդեսայի քաղաքապետ նշանակված է Տօնխօլկա։ Իշխան Դօնդուկօվ-Կօրսակօվի կանցելարիայի կառավարիչ նշանակված է գնդապետ Շեպելէվ որ գալիս է կովկաս իշխանի հետ միասին։ Քաղաքական մասի վերջնական բարեկարգութեան համար դիտաւորութիւն կայ ուղարկել մի յանձնաժողով, այլ և այլ վարչութիւնների ներկայացուցիչներից բաղկացած, գործը տեղի վրա պարզելու համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 յունվարի։ Գիւղական կալուածական բանկի կառավարիչ նշանակվում է հեղինակ Ժուկօվսկի։ Յունվարի 23-ին երկաթուղիների ժողովը վերջացրեց իր պարապմունքները։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ ՄԻՆՉԵՒ ՋԱՏԻԿ գլխարկներ 1 ր., փուփայկաներ 2 ր. 75 կ., բրիւկներ 4 ր., բիջակներ 8 ր. ամբողջ հագուստ 13—19 ր., դրապ, մահուդ, տրիկօ, սրբիչներ և ալբօմներ կէս գնով: Հնդկական բրինձ 6 կ., սաղօ և պերլօվայա կրուպա 9 կ., պանիր չեստեր 70 կ., նշշտայ կօլմանի 18 կ. ֆունտը, լուծողական ձեթի պիլիւլներ 2 կ., լուացքի փոշի 5 կ.: **ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ**: Մեղրամոմ և արծաթէ մոմեր 35 և 42 կ. ֆունտը: Մեծ քանակութեամբ անգլիական և ֆրանսիական մահճակալներ 30% էժան քան թէ ուրիշ տեղ, այսինքն երեխաների համար 4 ր., մեծերի համար 12 րուբլուց: **ԻՍԿԱԿԱՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ**:

6—36

„ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇԻԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ“ ԲՈՒԽԳԱԼՏԵՐԻԱՅ“

Ամենանոր և գործնական ձևի, բացարձակ կանոններով և բացատրութեամբ, որ ամենահեշտ կերպով կարող է սովորացնել հաշուապահութիւնը այն անձանց, որոնք ցանկանում են սովորել կամ ունենալ այդպիսի հաշիւներ, շուտով կը մտնի մամուլի տակ. գիրքը կը բաղկանայ մօտ 400 երեսից. և մաքուր տպագրութեամբ. դորա հետ միասին կը լինի և մի փոքրիկ վիպասանութիւն „Գող“ վերնագրով և „Իմ երգերը“ յաւելուածով. ցանկացողները թիֆլիսում կարող են գրուել „կենտրօնական“ և „Զաքարեայ Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում և Թադէոս Տէր-Միքայէլեանցի մօտ. Բագու Բասիլյակէյ մագազինում, Իսկ մօտ և „Մարդ ընկ“ գրաղարանում. գաւառական քաղաքներում այն անձանց մօտ, որոնք բարեհաճել են այդ մասին ստորագրութեան թերթ ընդունել:

Երկուսի արժէքն է միասին 2 ր. 50 կ. տպագրութիւնից յետոյ 3 ր.: Բաժանորդների անունները և ազգանունները կը տպագրուեն գրքի վերջում:

Հրատարակիչ Աբէլ Դ. Ապրեսեանց

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 25% ԷԺԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ. ԹԷՅ, կակաօ, ՇՕԿՕԼԱԴ, բիսկվիտներ, մուրաբաներ, բրինձ, ամաններ, բաժակներ, բօկալներ, թէյամաններ, սուփօններ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, երես լուանալու ամաններ, ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ, ՉԳԵՍՏԱԿԱԽՆԵՐ, գդալներ, դանակներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, ծրարներ, տետրակներ, մատիտներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, մշքակալներ, ղլէօնկա, ԹԱՄՔԵՐ, սանձեր, ուլթօներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, երեսսրբիչներ, թաշկինակներ, կանանց գուլպաներ, մարդկերանց գուլպաներ, տուալետի սապօն, հոտաւէտ ջրեր, չերբետ, ցիտրոն մագնեզիա, խինայի գինի, պօրտվէյն, խերես, կօնեակ և 1,000 այլ առարկաներ: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ: ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ** վաճառականներին **ՄԵԾ** քանակութեամբ ծախվում է **ԹԷՅ**. պուդերով 40, 46, 52, 58, ր., իսկ ֆունտերով 1 ր. 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ., իսկ ամենաբարձր թէյը ֆունտը 2 ր. քաշը ԱՌԱՆՑ ԹՂԹԻ:

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 20—60 ր. և ՉՕԿ-ԲՕՐ (chokl bore) George Dau-ի գործարանից 120 ր., րէվօլվերներ 4—34 ր., ԲՈՒԼ-ԴՕԳ (bull dog) 11—20 ր., կանանց թամբեր 65 ր., շէֆիլդի դանակներ 3 ր. 50 կ. դիւժինը, ալբօմներ կիսագնով, ֆիլտրաներ և այլն: Ամենամեծ պաշեստ հրացանների և րէվօլվերների թիֆլիսում:

87—100

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

„Բ ՌԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ“

Այս Ֆիրմայով բանալով Երևանում գրավաճառանոց՝ կցելով նորա հետ ուսումնարանական, գիւանական, նկարչական և կազմարարական իրեղէնների խանութ, յանձն եմ առնում տալ միշտ յիշեալ ապրանքներից Երևանի և նորա շրջակայ քաղաքների և գիւղերի գիւանատներին և ուսումնարաններին շատ ձեռնտու գներով և պայմաններով:

Ընդունում եմ տպագրել տալու բլանկներ, ծանուցագրեր, յայտարարութիւններ, այցետոմսեր, բրօշիւրներ, նաև գրքեր, ամենաարժան վարձով:

Ինձ մօտ է գտանվում իմ հրատարակած „Տնային բժշկական մարմնամարզութեան“ գրքոյկի պաշեստը:

Իմ հասցէն. г. Эривань. Н. Симеонянцу, магазинъ. „Другъ-Дѣтей“.

ԱՐԴԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ռուսաց յայտնի գրող **ՎՈՒԶԵՏԻՉԻ** „ДВѢ ЕЛКИ“ մանկական գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը „**ԵՐԿՈՒ ՏՕՆԱԾԱՌ**“ անունով:

Այս գրքոյկը ընդունել էր տպագրելու Հայերէն գրքերի հրատարակութեան ընկերութիւնը. բայց իրանից անկախ պատճառներով Իւրքն ընկերութիւնը յաջողութիւն չունեցաւ տպագրելու: Տպագրված է շատ ընտիր թղթի վերայ խոշոր տառերով:

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԷԿ:

Կարելի է ստանալ թէ՛ կենտրօնական գրավաճառանոցից և թէ՛ թարգմանողից՝ հետևեալ հասցէով.

Тифлисъ—на Авлабаръ Ивану Петровичу *Назаріанцъ*.

Վաճառվում են 15,000 ամաններ առաջին տեսակի 15 կ. հատը, 12,000 խրուստալի բաժակներ 25 կ. հատը, 10,000 բօկալ և բաժակներ 10 կ. հատը, 10,000 մատուցարաններ և կողպէքներ 15 կ. հատը, 10,000 սեղ 8—40 կ. հարիւրը, 10,000 պնակներ 5 կ., 5,000 շիշ պօրտ-վէյն և խերես 1 ր. հատը, 2,000 արշին կլէօնկա 60 կ.—2 ր. արշինը, 2,000 դիւժին մատիտներ և գրչակոթեր 8 կ. դիւժինը, 2,000 ֆ. հնդկական բրինձ 7, 8 և 10 կ. ֆունտը, 1000 ֆունտ լէպէօշկա 50 կ. ֆունտը, 600 անգլիական րէվօլվերներ 4—34 ր. հատը, 300 անգլիական հրացաններ 20—100 ր. հատը, դրապ, տրիկօ, ալբօմներ, ձմեռվայ պալտօներ, գլխարկներ, փարտիկներ, հագուստ կէս գնով: Ծախվում է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ: Նոյն տեղը ծախվում է ծովային **ԽՈՏ** պուդը 2 ր. 50 կ.:

43—60

Կովկասեան զպրոցաց հոգաբարձուներէն շատերը՝ մեր հրատարակութիւնների դասագրքերը ձեռք բերելու համար միշտ մեզի Ռոստով (Դօնի վերայ) քաղաքը դիմ... և ճանապարհի համար աւելի ծախք վճարելով, նոցա դիւրութեան համար հարկ համարեցինք յայտնել, որ այն գրքերը կարող են ստանալ նաև մեր եղբօրից, որը հ... ցէն է. *Тифлисъ*, Григорію Абрамовичу Теръ-Абраміанъ, Ольгинская ули... д. № 3.

Իսկ նորա մօտ գտնուած գրքերը սոքա են.

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ ՆՈՐ, 75 վիմատիպ պատկերներով	—	1...
ԲԱՆԱԼԻ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ռուս լեզուի	—	50
ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն	—	50
ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ բարոյական ուսմանց, ազգային գիտելեաց և զուարճալի պատմութեանց	1	—
ԸՆՏԻՐ ԱՌԱԿՆԵՐ Եզովպոսի և Քռիլովի հանդերձ բարոյական խորհրդածութեամբք, 20 վիմատիպ պատկերներով	—	60
ԺԼԱՏ, կատակերգութիւն 3 արարվածով	—	30
ՀԵԳԱՐԱՆ, որ է „կանոն սաղմոս“	—	5
ՅՈՎՍԷՓ Դ, կենսագրութիւն հանդերձ պատկերաւ	—	25
ՆԵՐՍԷՍ Ե, կենսագրութիւն հանդերձ պատկերաւ	—	25
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԽՐԻՄՈՒ (սակաւագիւտ)	1	—
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, երրորդ տիպ, 24 վիմատիպ պատկերներով	1	—

Բազմաթիւ օրինակներ գնողներուն նոյն զիջումը կը լինի, ինչ որ տպուած է 1882 թուականի օրացուցին մէջ:

Տէր տպարանի և վիմագրատան ՅՈՎՀ. ՏԷՐ-ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ.

(Հ. շ.) 7—8

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԵԲԷԼ (աթոռներ և բազկաթոռներ) ծախվում են մեծ քանակութեամբ և մանր, միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ պահեստում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

132—150

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
НА ГАЗЕТУ
„ДОНСКАЯ ПЧЕЛА“
ГОДЪ СЕДЬМОЙ.
на 1882 годъ

Съ 1-го января 1882 года „Донская Пчела“ будетъ издаваться по той-же програм... какъ издавалась въ предъидущіе шесть лѣтъ, два раза въ недѣлю.

Редакція, по мѣрѣ силъ и возможности выполняя обязанности провинціальной пресс... находитъ, что „Донская Пчела“ уже достаточно знакома публикѣ, почему и считаетъ вс... кія рекламы положительно излишними.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА ОСТАЕТСЯ ПРЕЖНЯЯ:

Съ доставкою въ Ростовѣ н/Д.		Съ пересылкою иногороднимъ	
На годъ	6 руб.	На годъ	7 руб.
» ½ года	3 „ 50 к.	» ½ года	4 „
» 3 мѣсяца	2 „	» 3 мѣсяоа	2 „ 50

За перемѣну адреса редакція взимаетъ 25 коп.

Подписка принимается въ конторѣ редакцій „Донской Пчелы“ въ Ростовѣ на-Дон... на Большой Садовой улицѣ, въ домѣ И. А. Теръ-Абраміанъ. Иногородніе благоволятъ адр... соваться: въ редакцію „Донской Пчелы“ въ Ростовъ на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногороднихъ подписчиковъ присылать свои треб... ванія заблаговременно, написавъ свои полные адресы четко разборчиво.

Всѣмъ годовымъ подписчикамъ, приславшимъ до 25-го декабря сего 1881 года подпис... ныя деньги за 1882 г., будетъ разосланъ БЕЗПЛАТНО, въ видѣ преміи, „ДОНСКІЙ-АЗО... СКІИ русско-армянскій календарь на 1882-й годъ.

Редакторъ-издатель И. А. Теръ-Абрамянъ

3—5

ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ 4 ր., ծըծողներ 1 ր., ծալվող աթոռներ 1 ր. 50 կ., ՓԱՅՏ-ԱԹՈՌ 4 ր., ԲԱՉԿԱԹՈՌ-ՄԱՀՃԱԿԱԼ 10 րուբլ և աւելի, թէյի բաժակներ 25 և 30 կ., մի աման քօրոցներ 50 կ., պատելա ծխողների համար 60 կ. ֆունտը, անգլիական ՎԱՆՆԱՆԵՐ և այլն ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**:

10,000 զոյգ գուլպաներ 25 կ.—ից զոյգը, 10,000 զոյգ կանանց ԳՈՒԼՊԱՆԵՐ 30 կ.—1 ր., 7,000 մատուցարաններ 5 կ.—5 ր., 1,000 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 5 ր.—35 ր., 400 արշին բօմազէյ 1 ր.—1 ր. 30 կ., պարուսինա 40 կ.—1 ր., 300 հատ րէվօլվեր 4 ր.—35 ր., 700 ալբօմ ԿԻՍԱԳՆՈՎ, 10,000 ֆունտ թէյ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ.: Երկաթէ գրիչներ իւրաքանչիւր ձեռքի համար: Ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ:

76—100

ԲԱԼ-ՄԱՍԿԱՐԱԴ

Թիֆլիսի արհեստաւորների ժողովարանում նշանակված է յունվարի 29-ին, ուրբաթ... յօգուտ „Հայոց բարեգործական ընկերութեան“:

Ցանկացողները ժողովարան մտնելու համար վճարում են. ժողովարանի անդամները 1 րուբ, հիւրերը-մարդիկ 2 րուբ., մասկաները և տիկնայք ամեն մէկը 50 կոպ. մասկաները պարտաւորական չեն ժողովարանի անդամոց գերդաստաններին. բալի սկիզբն է 9 ժամ երեկոյեան, վերջը 3 ժամ գիշերուայ: Մասկաները վեր չեն առնվում մինչև երեկոյի վերջը: Հագուստի ձևերը պարտաւորական են զինուորականների համար պագօններ, բայց շտատսկուց ու քաղաքականների համար կամ տեղական կամ սեւ... տուկային խատկ հագուստ:

1—2

Дозволено цензурою, Тифлисъ 25 Января 1882 года.

Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.